

ZDRAVOTNÝ STAV LESOV V ROKU 2021 V ŽILINSKOM KRAJI

Jozef Vakula

Vakula, J.: Forest health in Žilina region in 2021. APOL, 2022, vol. 3, no. 3, p. 339–343.

Abstract: In the Žilina region were harvested 1.47 mil. m³ sanitary felling which is 50.3% of sanitary felling registered for the whole of Slovakia. Of the pests, the bark beetles was dominant, 0.99 mil. m³ was harvested. Of this volume, *Ips typographus* damaged the largest share (0.91 mil. m³). The wind damaged 382 th. m³ and *Armillaria* spp. 69 th. m³. In the following year, we expect a deterioration in the health of spruce stands in the Žilina region. The population of the *Ips typographus* is decreases but is still very high.

Key words: *Ips duplicatus*; Honey fungus; wind; spruce

Lesnatosť Žilinského kraja je 56 %, čo je najvyššia lesnatosť spomedzi všetkých krajov na Slovensku. Lesy tu zaberajú plochu 383 tis. ha, z čoho je 37 % v obhospodarovaní štátnych lesov. Výška náhodných ťažieb je v Žilinskom kraji najvyššia spomedzi všetkých krajov, čo súvisí s vysokým zastúpením smreka, ktoré dosahuje 62 %. Nadmerné náhodné ťažby za posledných 20 rokov spôsobila aj nevhodná veková štruktúra smrečín, v prospech starších porastov. V súčasnosti prevládajú na mnohých miestach mladé lesné porasty, ktoré vznikli po vetrových kalamitách a kalamitách podkôrneho hmyzu.

K premnoženiu podkôrneho hmyzu tu dochádza najmä po vetrových kalamitách (Liptov, Orava) a po fyziologickom oslabení smrečín suchom s následnou aktivizáciou podpňovky (Kysuce, Orava, Žilina). Situáciu významne sťažujú obmedzenia ochrany prírody. V tomto kraji sa vyskytovalo 50,3 % náhodných ťažieb zaevidovaných za celé Slovensko, čo je takmer rovnaký údaj ako v roku 2018, 2019 a 2020. Nahlásených tu bolo spolu 1,47 mil. m³ náhodnej ťažby vykonanej, čo je 86 % z roku 2020. Situácia sa v roku 2021, v porovnaní s rokom 2020 mierne zlepšila. Ihličnatá náhodná ťažba tvorila 98 %, podobne ako predošlé roky.

Obrázok 1. Podpňovka je stále významným patogénom Žilinského kraja, na obrázku biele syrrečia a plodnice
Figure 1. Honey fungus is still problem in Žilina region.

Prevažne v Žilinskom kraji sa vyskytuje najviac chránených území s obmedzeným hospodárením, čo prispieva k zhoršeniu zdravotného stavu, a to nielen porastov v samotných chránených územiach, ale aj okolitých porastov. Dlhodobým problémom sú kalamity podkôrneho hmyzu na Kysuciach, Orave a v okolí Žiliny. Na Liptove došlo vplyvom neudelenia výnimiek na spracovanie náhodnej ťažby z titulu ochrany prírody k zhoršeniu zdravotného stavu smrečín.

Obrázok 2. Vietor poškodil v júli 2021 v Malužinskej doline 49 tis. m³ dreva, OU L. Mikuláš nepovolil spracovanie 6 tis. m³
Figure 2. In July 2021, the wind damaged 49,000 m³ of wood in the Malužinská valley, OU L. Mikuláš did not allow the processing of 6 000 m³.

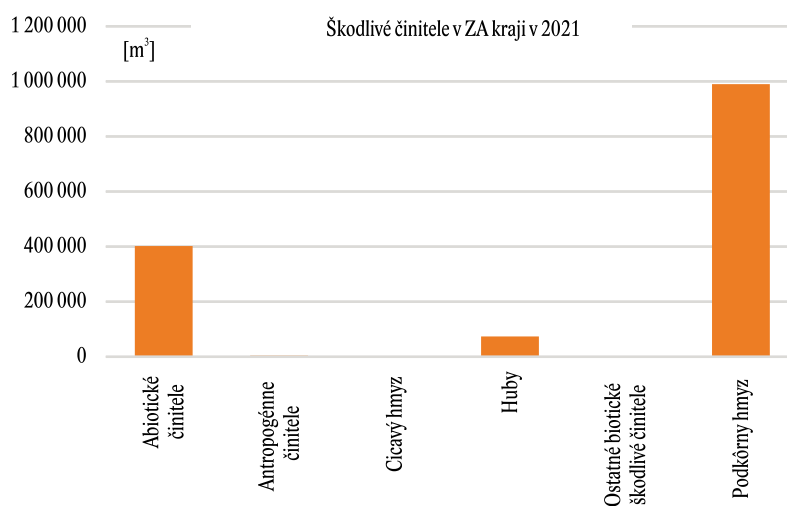
Obrázok 3. V roku 2022 lykožrúty vyleteli v Malužinej z vetrovej kalamity do okolitých stojacích porastov
Figure 3. In 2022, the bark beetles flew out of the wind outbreaks into the surrounding standing forests.

Zo škodlivých činiteľov prevládal v roku 2021 v Žilinskom kraji podkôrny hmyz, spracovaných tu bolo 990 tis. m³. Z tohto objemu pripadlo najviac na lykožrúta smrekového (914 tis. m³) a skupinu iný podkôrny hmyz, kde patrí lykožrút severský (66 tis. m³). Nasledoval vietor, ktorý poškodil viac ako 382 tis. m³ hmoty a sucho, ktoré poškodilo 11 tis. m³. Opäť sa tu prejavoval významný vplyv podpňovky, ktorá napadla 69 tis. m³, čo je o 12 % menej ako v roku 2020. Nadalej sa tu vyskytujú kalamity lykožrúta severského, ktorý je lokálne významnejší ako lykožrút smrekový, predovšetkým v severozápadných okresoch kraja.

Najviac poškodené škodlivými činiteľmi boli okresy Čadca (273 tis. m³), Žilina (235 tis. m³), Námestovo (224 tis. m³), L. Mikuláš (208 tis. m³) a Tvrdošín (120 tis. m³). V roku 2021 pokračovalo na suchých lokalitách odumieranie jedľových porastov, ktoré sú atakované pre jedľu špecifickými druhmi lykožrútov z roku *Pityokteines*. Na zalesnených holinách sa lokálne vyskytli opätovné škody na sadenicích spôsobené tvrdoňom a lykokazmi, najmä na Liptove.

Tabulka 1. Výskyt škodlivých činiteľov v lesoch Žilinského kraja v roku 2021
Table 1. The occurrence of harmful factors in the forests of Žilina region in 2021.

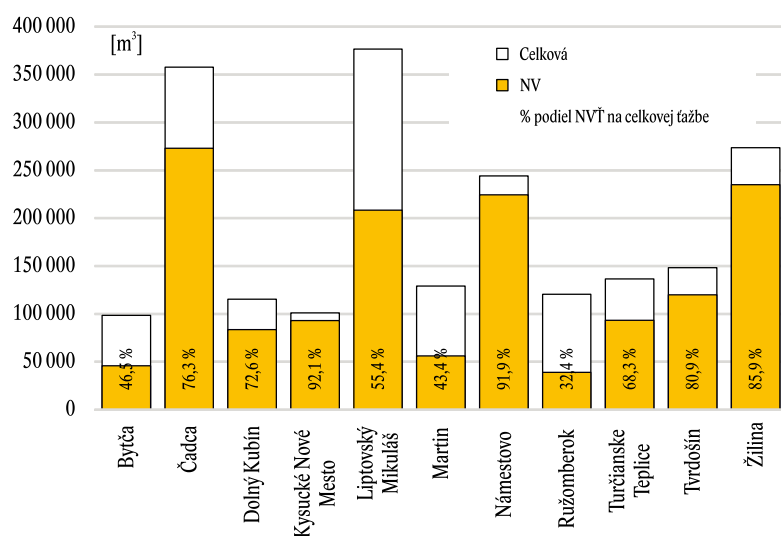
Činitele	Dreviny		
	Ihličnaté	Listnaté	Spolu
	[m ³]		
Abiotické škodlivé činitele	375 264	26 521	401 785
Abiotické činitele	375 264	26 521	401 785
Iné abiotické	887	203	1 090
Sneh	6 099	729	6 828
Sucho a úpal	10 871	174	11 045
Vietor	357 407	25 415	382 822
Antropogénne škodlivé činitele	3 880	430	4 310
Antropogénne činitele	3 880	430	4 310
Imisie	340	7	347
Iné antropogénne	22	351	373
Odcudzenie dreva	3 104	32	3 136
Požiare	414	40	454
Biotické škodlivé činitele	1 062 352	3 197	1 065 549
Cicavý hmyz	109	0	109
Vošky na smreku a smrekovci	109	0	109
Huby	72 744	1 282	74 026
Hniloby	688	311	999
Iné huby	2 983	604	3 587
Koreňovka vrstevnatá	45	0	45
Podpňovka	69 022	209	69 231
Rakovina a nekróza kôry	0	3	3
Sypavky	6	0	6
Tracheomykózy	0	155	155
Ostatné biotické škodlivé činitele	1 162	51	1 213
Iné biotické	483	30	513
Obhryz a lúpanie zverou	679	21	700
Podkôrný hmyz	988 337	1 864	990 201
Iný podkôrný hmyz	64 123	1 864	65 987
Lykožrút lesklý	8 590	0	8 590
Lykožrút smrekovcový	28	0	28
Lykožrút smrekový	914 095	0	914 095
Lykožrúty na jedli	1 377	0	1 377
Podkôrníkové na borovici	124	0	124
Spolu	1 441 496	30 148	1 471 644

Obrazok 4. Podiel jednotlivých skupín škodlivých činiteľov na náhodnej vykonanej ťažbe v Žilinskom kraji v roku 2021
Figure 4. The volume of incidental felling in Žilina region by the group of pests.

Tabuľka 2. Objem náhodnej a celkovej ťažby v roku 2021 podľa okresov Žilinského kraja
Table 2. The volume of incidental, and total felling in 2021 by districts of Žilina region.

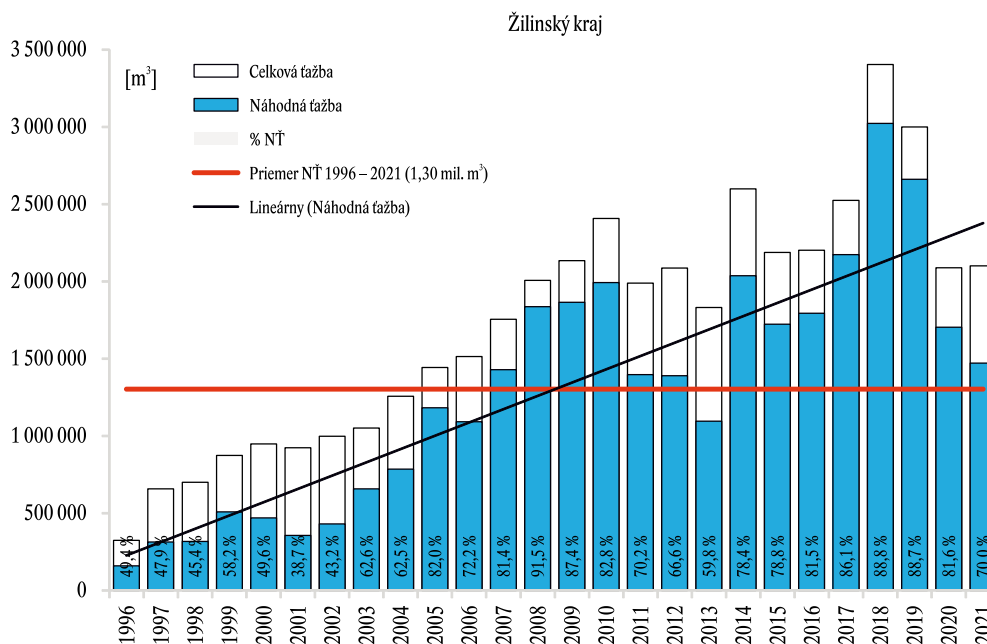
Okresy	Náhodná vykonaná [m ³]			Podiel náhodnej vykonanej na celkovej ťažbe	Celková ťažba [m ³]		
	Ihličnaté drevin	Listnaté drevin	Spolu		Ihličnaté drevin	Listnaté drevin	Spolu
Bytča	43 770	2 043	45 813	46,5 %	87 398	11 162	98 560
Čadca	271 658	1 421	273 079	76,3 %	355 766	1 931	357 697
Dolný Kubín	81 281	2 415	83 696	72,6 %	109 542	5 699	115 241
Kysucké Nové Mesto	90 347	2 632	92 979	92,1 %	97 107	3 894	101 001
Liptovský Mikuláš	205 624	2 870	208 494	55,4 %	366 728	9 910	376 638
Martin	50 930	5 128	56 058	43,4 %	102 268	26 863	129 131
Námestovo	223 833	473	224 306	91,9 %	243 118	957	244 075
Ružomberok	36 228	2 805	39 033	32,4 %	103 427	17 191	120 618
Turčianske Teplice	90 657	2 562	93 219	68,3 %	127 359	9 190	136 549
Tvrdošín	119 397	635	120 032	80,9 %	147 360	932	148 292
Žilina	227 771	7 164	234 935	85,9 %	258 583	14 935	273 518
Spolu	1 441 496	30 148	1 471 644	70,0 %	1 998 656	102 664	2 101 320

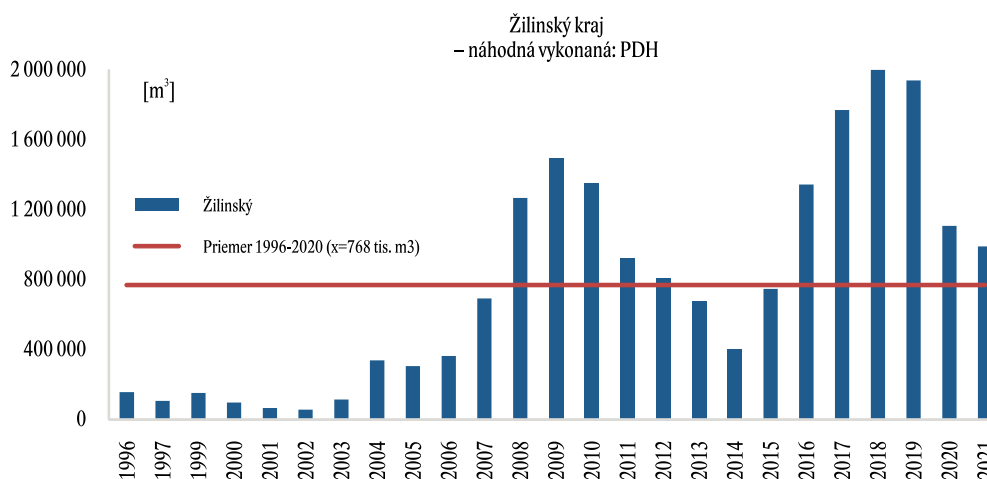
Obrázok 5. Podiel náhodnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Žilinskom kraji podľa okresov v roku 2021
Figure 5. The volume of incidental and total felling in Žilina region by the districts.

Prognóza vývoja zdravotného stavu lesov v Žilinskom kraji

V nasledujúcom roku očakávame zhoršenie zdravotného stavu smrekových porastov v Žilinskom kraji, populácia lykožrúta smrekového bude opäť narastať. Na Liptove v lete 2021 poškodila vetrová kalamita viac ako 120 tis. m³ dreva, čo sa naplno prejaví v nasledujúcich rokoch v podobe kalamít lykožrúta smrekového. Veľké množstvo vetrom poškodených stromov sa vyskytuje v chránených územiach, kde OÚ L. Mikuláš nedovolil jej spracovanie. Len v Malužinskej doline ostalo viac ako 6 tis. m³ nespracovanej vetrovej kalamity. Podobná situácia je aj v neštátnych subjektoch. Rok 2022 bol extrémne teplý a suchý, čo situáciu zhorší v celom Žilinskom kraji. Opäť dôjde k aktivizácii podpňovky a následne k premnoženiu podkôrneho hmyzu na Kysuciach, Orave a v Žilinskom okrese. Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim kalamitu podkôrneho hmyzu bude počasie, ale aj rýchlosť a dôslednosť spracovávania náhodných ťažieb, ktorá bude do značnej miery závisieť od ceny dreva a ekonomickej situácie subjektov obhospodarujúcich lesy.

Obrazok 6. Vývoj podielu náhodnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Žilinskom kraji
Figure 6. The volume of incidental and total felling in Žilina region from 1996.

Obrazok 7. Vývoj vykonanej náhodnej ťažby spôsobenej podkôrným a drevokazným hmyzom v Žilinskom kraji
Figure 7. Incidental felling due to bark beetles and wood-boring insects in the forests of Žilina region.

Podakovanie: Práca vznikla vďaka finančnej podpore v rámci projektov APVV-19-0116, APVV-19-0119 a APVV-21-0131 financovaných agentúrou APVV, vďaka projektu „PROMOLES“ – projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301) a projektu Výskum a vývoj bezkontaktných metód pre získavanie geopriestorových údajov za účelom monitoringu lesa pre zefektívnenie manažmentu lesa a zvýšenie ochrany lesov (FOMON) č. p. 313011V465.

Adresa:

Ing. Jozef Vakula, PhD., Národné lesnícke centrum – Lesnícky výskumný ústav Zvolen, Lesnícka ochrannárska služba, Lesnícka 11, SK – 969 01 Banská Štiavnica, e-mail: jozef.vakula@nlcsk.org